

ליישוב בצירוף מה שהרמב"ם מביא בה' מתנות עניים סיפא דפרשה והספרי הובא רישא דפרשה זו דשם כתוב בשעריך וא"כ בארצך הוא לרבות עניי א"י אכן לפי נוסחת הרמב"ם (אשר בלתי ספק מצא בשום ספר) דהרא"י מסיפא דפרשה ושם לא כתוב בשעריך א"כ בארצך הוא רק לעניי עיר נגד עניי עיר אחרת וליכא ריבוי לקדימת עניי א"י עכ"ד.

והנה אף כי לפום ריהטא הוא דבר שכלי עכ"ז לבי לא כן ידמה דמש"כ דמש"כ הוא באשר מצות הלואה גדולה יותר הא י"ל ג"כ להיפך דמשום דנעשה מצוה יותר גדולה במדרגה הותיקה יותר אין לדמות למצוה פחותה מזה במדרגה זו הותיקה יותר, ומש"כ דלגירסת הרמב"ם ארצך קאי רק על בני עיר אחרת ולא על עניי א"י קשה מאוד בעיני לומר זה דהא פשט מלת ארצך הוא א"י כמובן וא"כ לכאורה נהפך הוא דמרבה עניי א"י ונמעט כל בני עיר אחרת נגד עניי א"י. והנה ע"ד מה שהשמיט הרמב"ם ברייתא דר' יוסף והמציין ציין בשקר לענד"ג דהרמב"ם רמז כל הברייתא במתק לשונו בריש ה' מלוה ולוה דלכאורה יקשה למה להביא שם כל הקרא אם עד עמך לא הי' לו להביא אלא פסוק אם כסף תלוה אם זה אינו רשות אלא חובה דהא באמת גם להעשיר הוא חיוב כמבואר בפוסקים ובש"ס דרך העני קודם אבל בליכא עני מצוה גם לעשיר אלא דהרמב"ם רוצה לרמוז מיד החילוקים של ברייתא של ר' יוסף (והמציין בעין משפט לדעתי באמת לא ציין רק על ישראל וגוי והאות ב' צריך להיזק שם וזה הובא באמת ברמב"ם פ"ה ה"ז).

וע"ד שאר הקושיות והדקדוקים נלענ"ד דהקדים לשון הספרי שם שהוא תמוה מאוד, וכן איתא שם כשהוא אומר באחד שעריך הי' יושב במקום אחד אי אתה מצוה לפרנסו הי' מחזור על הפתחים אי אתה זקוק לכל דבר ודברים אלו אין להם לכאורה שום שחר ובילקוט באמת הגירסה אתה זקוק ובעל זית רענן מפרש לכל דבר היינו מתנה מרובה ודוחק, ולענ"ד דהפירוש הוא אם העני יושב במקום ביחידות (אחד במקום יחיד) והשאר הם עשירים

שהאריך מאוד בשיטות האלו בתכלית האריכות. ג) כלם כאחד עונים ואומרים שהוא חיוב גמור המוטל על גברא אם יזמן לו השי"ב עושר והון, והיינו בפעם ראשון חומש הקרן (ע"פ ירושלמי הנ"ל) או עכ"פ מעשר הקרן ואח"כ מהרירות. והשיחה בפי הבריות כי מעות מעושר קבל איננה חדשה תחת השמש, וכבר קהה בה קיוהא בעל הט"ז בסי' של"א הנ"ל יעש"ה במש"כ במאמר מוסגר המתחיל וז"ל: וראיתי קצת אומרים וכו', והדין עמו בלי ספק, גם אין מהרהר עליו בזה באחרונים.

ד) השל"ה במקום הנ"ל כתב בפירוש וז"ל: ג"ל אף מירושה שירש מאביו צריך ליתן אף שאביו הי' נוהר כל ימיו במעשרות מ"מ עתה שזכה הבן בהם למה לא יעשר במה שזימן לו השי"ב דלא שייך לומר דהבן קם במקום אביו דהא רשות הבן רשות אחר הוא דאפי' בחיי האב יכול אדם לזכות עירוב ע"י בנו שאינו סמוך על שולחנו כי אין ידו כיד אביו ומש"כ השתא שמת אז הוא רשות אחר עכ"ל. זה הוא הצריך לענינינו. תמחול להראות מכתב זה לידידינו הנגיד הנ"ל עם אלף דרישות שלום. והי' זה שלי' מנאי גיסך כאחיד דבק. הק' עזריאל הילדסהיימער

סימן רכא

[תרכ"ב. להרב ר' משה ליב כ"ץ בק' נ"ש. על קדימה בצדקה לעניי א"י].

וע"ד מה שתמה אמאי לא הביא הרמב"ם ואחריו הטור דינא דספרי דעניי א"י יש להם קדימה לפני עניי חו"ל וגם על הכ"מ במקומם בה' מתנות עניים שציין בטעות סוגיא דבב"מ ע"א דמיירי מהלואה ולא מצדקה ועל הרמב"ם שלא הביא דינא דר' יוסף בקדימת עניי העיר לענין הלואה ותמה על בעל עין משפט שם בב"מ דציין בטעות ורוצה ליישב השמטת הדין בהלואה שלפי מה שחביא הרמב"ם בעצמו ריש ה' מלוה ולוה דמצות הלואה לעני יותר גדולה מנתינת צדקה הוא כש"כ, והתמיי' הא' רוצה

סימן רכב

[לר"ה באנדי בק' פסד"מ. על נתינת בת שוטה לבי"ת של גוים ועל החיוב לטפל בה].
ליעבער גוטער הוגא שתלא"ט

דיינען בריעף האבע איך ערהאלטען, דער צענטנער שווערע קוממער אונד דיא נאמענלאזע זארגע וועלכע זיינען אינהאלט בילדען, לאסטען אויך אויף אונזערם הערצען מיט גראסער וואכט ועמכם אנחנו בצרה ואנחנו משתתפים עמכם בתסלה ובתחנונים לאבינו שבשמים שישלח רפואה לנפש האומללה של הילדה העניה בדעת וישמחנו בבשורות טובות ישועות ונחמות אכ"ר.

וואס גון דיין התי עצות בעטריפט, זא ווילל איך אים פאלגענדען מיינע אנויכט לשעשוע דאורייתא לא להלכה ולא למעשה דא איהר עמ"ש אלס מורה הוראה להלכה ולמעשה אין אונז-ערם טחיירען [מאיר] לעהמן נ"י האבט זאנדערן עבען נור אלס דעתי הקלושה וועלכע ש"ב הרב נ"י לרחקה או לקרבה להלכה ולמעשה פורלעגען ווילל, אויסאיינאנדערזעצען.

(1) דאס דער פאטער זיינע קינדער ביס צו 6 יאהרען ערנעהרען מוס, איסט ערסט תקנת אושא (כתובות מ"ט ע"ב, רמב"ם פ"ב מאישות הלכה י"ד אה"ע ע"א סעיף א') דיא מוטטער איסט אבר ניכט בכלל תקנת אושא (מהרי"ו הובא בבאה"ט ס"ק א' שם).
(2) צוויששען 6 יאהרע אונד איהרעם גדלות (13 יאהרע בייא זכרים 12 בייא מעדכען) איסט'ס נור בגדר הצדקה (כתובות דף נו"ן ע"א רמב"ם פ"י ממתנות עניים ה' ט"ז י"ד רנ"א סעיף ג') ווארויף מאן אללערדינגס צווינגט (כתובות שם אה"ע סי' ע"א סעיף א').

(3) פיר שאר קרובים איסט'ס קיין שום חיוב נור מצוה להקדימה בנתינת צדקה (גדרים ד' ס"ה ורמב"ם וי"ד שם), עבענזא איסט זעלבסט פיר דען פאטער איבער גדלות הינאוס דער חיוב אונטער (2) אבגעשוועכט וואס אויס דען מקורי הדין הנ"ל אונמיטטעלבאר צו שליעסען איסט.

ומטילים עליהם לפרנס העני הלזה או אי אתה צריך לפרנסו דעשירי עירו מחוייבים לפרנס אותו ואם (אותו עני שיושב במקום יחיד) סובב סובב לדפוק על הפתחים בשאר עירות (באמרו כי אין לו היזק בביתו כי בשובו יקבל גם מבני עירו) אז ג"כ אין אתה זקוק לכל דבר שהוא יכול לשבת בביתו ולא להזיק שאר עניים בלא צורך כלל כנלענ"ד בלי שום הגה"ה דוחק.

ועי"ז נתעוררתי על שינוי לשון הספרי וגמרא דידן בב"מ ע"א דבכל הבבות בספרי איתא יושב (יושב בי שערך קודמים ליושבי ע"א יושבי הארץ קודמים ליושבי חו"ל הי' יושב וכו') ונ"מ גדול בזה דבלשון יושב משמע דהעיקר הוא הישיבה דאם העני בביתו ובמקומו יש לו קדימה ואם לא לא (בסרט לפני עניים ממקומות אחרים הבאים לכאן שיש בו חלוקי דעות בין הפוסקים עיין סי' רנ"א) אבל בלשון עניי עירך משמע דהקדימה הוא מצד מה שהוא מעניי העיר וזכות זה הוא על גופו ואף אם כעת מסבב ומחזיר על הפתחים במקומות אחרים. והנה אם כנים דברים האלו עכ"פ יש חילוק בין דין הספרי (לענין צדקה) וגמרא שלנו (לענין הלואה) דלהספרי הכל תלוי בישיבה בעיר ולגמרא דידן מצד מה שהוא מעניי עירנו ע"כ דחה הרמב"ם הספרי להלכה מפני שמדמה צדקה להלואה ולא כתב כלשון הספרי דתלוי בישיבה רק שתלוי מצד שהוא מעניי העיר ומשום דדחה הך ספרי מהלכה משום שהוא נגד גמרא דידן משום כך לא הוי כלל קדימה דעניי א"י דסובר דהספרי משובשת היא, וזהו מה שציין הכ"מ לעיין בב"מ דהיינו דמה שהרמב"ם שנה לשון הספרי שלפנינו הוא משום שמצא כלשון הזה שהביא בב"מ שם כנלע"ד.

אנו למדנו על ש"ש סוגיא דאין הולכין בפ"ג אחר הרוב וב"ה שעלו כמה גרגרים במצודתי, ואין לי שום פנאי לשעשע עוד, ואולי עוד חזון למועד.